

Communicative Competence in Foreign Language as an Integral Part of Modern Teacher / Ирина Ігорівна Оніщук. // науковий фаховий журнал «Імідж сучасного педагога». – 2018. – С. 36–39.

Добіжа Н.В., Оніщук І.І.
Dobizha N., Onishchuk I.
Добижа Н.В., Онищук И.И.

**ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА
СКЛАДОВА ОБРАЗУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА
INNOVATIVE COMMUNICATIVE COMPETITIVENESS AS AN INDEPENDENT
COMPOSITION OF MODERN TEACHER
ИНОЯЗЫЧНАЯ КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК
НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБРАЗА СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА**

Ключові слова: комунікативна компетентність, професіоналізація, особистісні характеристики.

Key words: communicative competence, professionalization, personality characteristics.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, профессионализм, личностные характеристики

Формування іношомовної комунікативної компетентності є актуальною науково-практичною задачею сучасної системи вищої освіти. Державний освітній стандарт містить вимоги до компетентності фахівців, які враховують реальні потреби сучасного ринку праці. Від фахівця будь-якої професійної сфери потрібно вміння працювати з інформаційними джерелами (у тому числі іношомовними): обробляти і використовувати отриману інформацію для підвищення ефективності праці, бути здатним до її творчої інтерпретації і передачі, що неможливо без достатнього рівня розвитку комунікативної іношомовної компетентності.

Формирование иноязычной коммуникативной компетентности является актуальной научно-практической задачей современной системы высшего образования. Государственный образовательный стандарт содержит требования к компетентности специалистов, которые учитывают реальные потребности современного рынка труда.

От специалиста любой профессиональной сферы требуется умение работать с информационными источниками (в том числе иноязычными): обрабатывать и использовать полученную информацию для повышения эффективности труда, быть способным к ее творческой интерпретации и передаче. Все это невозможно без достаточного уровня развития коммуникативной иноязычной компетентности.

Formation of a foreign language communicative competence is an actual scientific and practical task of the modern system of higher education. The state educational standard contains requirements for the competence of specialists who take into account the real needs of the modern labor market. From the specialist of any professional sphere you need the ability to work with information sources (including foreign languages): to process and use the information received to improve the efficiency of work, to be capable of its creative interpretation and transmission, which is impossible without a sufficient level of development of communicative foreign competence.

Актуальність. Іншомовна комунікативна компетентність сама по собі є складним інтегративним утворенням, виступає як елемент процесуальної системи реалізації засвоєних знань, умінь і навичок у галузі іноземних мов. Засвоєння лінгвістичних конструкцій іноземної мови проходить в умовах штучно створеного полікультурного середовища, що, з одного боку ускладнює завдання формування мовних навичок, а з іншого боку, дозволяє моделювати зміст цього процесу з урахуванням домінування функціональних цілей і задач.

Аналіз попередніх досліджень. Перші згадки денного терміну відносяться до початку сімнадцятого століття (Словник «Merriam-Webster»), а з початку XX століття він вживається досить широко і входить у велику кількість словників. Ще в кінці XIX - початку XX ст. у вітчизняній філософії отримали розвиток ідеї про належну моральну поведінку людини, яка втілюється у вільній, творчій діяльності. Для цього необхідно, щоб в процесі виховання і освіти у людині були розвинені необхідні моральні якості - чесність, справедливість, а також високий рівень професійних якостей, почуття обов'язку і відповідальності, і ін. (Н. А. Бердяєв, С. Булгаков, І. А. Ільїн, Г.В. Флоровський).

Остаточно утвердилися в освітньому середовищі поняття «компетентність» і «компетенція» в 60-70-х рр. минулого століття: спочатку Робертом Уайтом в його роботі «Переоцінка мотивації: концепція компетентності», а в 1965 році американським лінгвістом А.Н. Хомським, який розглядав дане поняття стосовно мовознавства.

Одним із завдань вищої професійної освіти є розвиток іншомовної особистості, здатної взаємодіяти в рамках певної професійної сфери. Для вирішення цього завдання необхідна професіоналізація змісту іншомовної підготовки.

Виклад основного матеріалу.

Іноземна мова як навчальна дисципліна відрізняється тим, що навчання полягає в оволодінні новим вербальним кодом як засобом міжкультурного спілкування, інструментом придбання нових знань про світ. В системі вищої освіти дисципліна «Іноземна мова» викладається в більшій мірі з орієнтацією на спеціальність студентів, а зростання рівня володіння мовою, що вивчається відбувається багато в чому завдяки усвідомленню ними власних потреб як в його знанні в сьогоденні, так і в використанні в майбутній професійній або академічній діяльності [1].

Освіта є однією з найважливіших підсистем соціально-культурної сфери держави, що забезпечує отримання людиною знань, умінь і навичок з метою їх ефективного використання в професійній діяльності. Педагогіка як наука відштовхується від розуміння освіти як самодостатнього феномена. Довгий час у педагогіці не було чіткого визначення іншомовної освіти. Оскільки іноземні мови належать до сфери лінгвістики, багато вчених визначать іншомовну освіту як «лінгвістичну освіту». А.М.Фірсова вживає термін «лінгвістична освіта» як синонім терміна «іншомовна освіта» [4].

Однак філологія – сукупність гуманітарних наукових дисциплін, які вивчають культуру народу, нації, суспільства, відбиту в мові та літературній творчості [2]. Сутністю філології є робота з текстовими джерелами, їх аналіз. Лінгвістика ж – наука про мову, мовознавство. Лінгвістика концентрується на розгляді та вивченні сучасних мов. Зважаючи на це ми вважаємо, що термін «філологічна освіта» не зображає специфіки іншомовної освіти.

Деякі вчені, говорячи про вивчення іноземних мов, вдаються до терміну «мовна освіта», інші дещо розширюють це поняття і застосовують саме визначення «іншомовна освіта» [7].

Є.І. Пасов під іншомовною освітою розуміє «оволодіння іншомовною культурою». На його думку, іншомовна освіта покликана «збагатити духовний світ людини іншомовною культурою» [8]. Він не зупиняється на простому визначенні даного поняття. В його роботах ми бачимо пропозицію змінити термінологію: замість предмета «Іноземна

мова» і викладача «Викладач іноземної мови» вживати «Іншомовна культура» та «викладач іншомовної культури».

Однак вищенаведені терміни не відбивають процес оволодіння іноземною мовою – входження в іншу мовну структуру, практичне оволодіння мовою як засобом спілкування і передачу вербальної інформації. Вища освіта являти собою оволодіння студентами сукупністю систематизованих знань і практичних навичок, що дозволяють вирішувати теоретичні й практичні завдання за профілем підготовки, використовуючи творчо-розвиваючі сучасні досягнення науки, техніки та культури. Іншомовна лінгвістична освіта у вищих закладах освіти – підготовка фахівців зі знанням іноземної мови для педагогічної, перекладацької, дипломатичної та іншої діяльності, що вимагає знання іноземної мови. Підготовка кваліфікованих фахівців іншомовного лінгвістичного профілю здійснюється в системі професійної освіти в університетах іноземних мов, або на спеціалізованих лінгвістичних факультетах.

Під іншомовною освітою ми розуміємо процес і результат підготовки фахівців вищої кваліфікації в сфері іноземних мов, що володіють сукупністю компетенцій, систематизованих знань і практичних навичок, що дозволяють вирішувати теоретичні й практичні завдання за профілем іншомовної підготовки. З концептуальної точки зору, іншомовна освіта – це формування конкурентоспроможної та професійно-мобільної особистості, здатної до ефективної самореалізації в сфері іноземних мов, до здійснення всіх компонентів освітнього процесу, особистості, яка володіє високими професійними компетенціями та навичками саморозвитку [5].

В даний час в Європі, не в останню чергу завдяки глобалізації та інтернаціоналізації, все більша увага приділяється навчанню кільком іноземним мовам і розробці методики іншомовної освіти.

У системі професійної підготовки викладачів іншомовних мов і перекладачів навчання другої іноземної мови відіграє важливу роль. Одним із основних завдань по реалізації фундаментальності професійної лінгвістичної освіти є формування розширеного поля мовної компетентності. Крім цього, враховуються зміни на міжнародному ринку праці, що відбуваються в останні десятиліття і у зв'язку з цим перехід на дворівневу систему навчання: бакалаврат і магістратура.

У сучасному світі ми залежимо від того, наскільки ми здатні до міжкультурного спілкування, тому особливого значення набуває володіння декількома іноземними мовами. Так, Європейська Рада та Європейський Союз висувають вимогу – кожен громадянин Європи повинен володіти, не враховуючи свою, щонайменше ще двома іноземними мовами.

Справжнє багатомовство починається з вивчення другої іноземної мови. Під другою іноземною мовою розуміється будь-яка іноземна мова, що вивчається хронологічно слідом за першою. Ключова роль при цьому належить принципам і методам навчання другої іноземної мови - успішність навчання другої іноземної мови та її індивідуального вивчення залежить від того, наскільки ця методика орієнтується на специфіку навчання саме другої іноземної мови. Ця методика враховує послідовність досліджуваних мов, регіональну специфіку, а також індивідуальний досвід вивчаючого дану мову [6].

Значущими розглядаємо дослідження зарубіжних науковців у царині комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови у яких увиразнено цілі, засоби, інноваційні технології навчання іншомовного спілкування.

Професіоналізація є як би психофізіологічною властивістю «відкритого типу», так як відображає становлення специфічного виду активності суб'єкта шляхом розвитку і систематизації сукупності якостей, притаманних групі людей однієї професії.

Формування іншомовної комунікативної компетентності є актуальною науково-практичною задачею сучасної системи вищої освіти. Державний освітній стандарт містить вимоги до компетентності фахівців, які враховують реальні потреби сучасного ринку праці. Ві

д фахівця будь-якої професійної сфери потрібно вміння працювати з інформаційними джерелами (у тому числі іншомовними): обробляти і використовувати отриману інформацію для підвищення ефективності праці, бути здатним до її творчої інтерпретації і передачі, що неможливо без достатнього рівня розвитку комунікативної іншомовної компетентності. Іншомовна комунікативна компетентність сама по собі є складним інтегративним утворенням, виступає як елемент процесуальної системи реалізації засвоєних знань, умінь і навичок у галузі іноземних мов. Засвоєння лінгвістичних конструкцій іноземної мови проходить в умовах штучно створеного полікультурного середовища, що, з одного боку ускладнює завдання формування мовних навичок, а з іншого боку, дозволяє моделювати зміст цього процесу з урахуванням домінування функціональних цілей і задач.

Кожен суб'єкт групи характеризується індивідуальним характером проявів цих якостей у поведінці, спілкуванні, регуляції і творчій реалізації протягом усього професійного шляху. Професіоналізація змісту навчання іноземної мови у ВНЗ спрямована на вирішення однієї з основних завдань іншомовної підготовки – формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Для обґрунтування процесу формування професійної іншомовної комунікативної компетентності потрібно розглядати зміст суміжних понять: професійна компетентність, професійна компетенція, комунікативні компетенції, іншомовні комунікативні компетенції. Поняття «професійна компетентність» – досить новий науковий термін, але його зміст включає в себе багато аспектів, хоча однозначного тлумачення і обґрунтування співвідношення змісту понять «компетентність» і «професійна компетентність» в сучасній вітчизняній педагогіці немає.

У ході подальшої еволюції вітчизняної педагогічної думки зміст даного поняття було розширено, доповнено і уточнено. Крім того були зроблені спроби структурувати поняття, виявити і охарактеризувати його складові частини і елементи. Наприклад, Н.В. Кузьміна розглядає професійну компетентність фахівця як сукупність властивостей особистості, і виділяє в її структурі п'ять елементів: 1) спеціальна компетентність; 2) методична компетентність; 3) соціально-психологічна компетентність; 4) диференційно-психологічна компетентність; 5) ауто-психологічна компетентність (визначає достоїнства і недоліки себе як особистості) [2]. А.К. Маркова розглядає компетентність майбутнього фахівця у двох аспектах: 1) як психічну якість, що забезпечує самостійність і відповідальність дій фахівця; 2) як здатність і вміння виконувати певні професійні функції. У своїй науковій роботі Л.М. Мітіна виділяє три групи елементів (підструктури) професійної компетентності: першу складають знання, вміння, навички та індивідуальні способи самостійного здійснення діяльності, другу – знання, вміння, навички і способи творчого здійснення професійного спілкування, третю – здатність до саморозвитку і потреба в самореалізації.

На особливу увагу заслуговує позиція В.А. Хутірського, який визначає професійну компетентність як сукупність узагальнених способів дій, що забезпечує продуктивне, ефективне виконання професійної діяльності. Професійні компетенції розглядаються сучасною педагогічною наукою як сукупність особистісних характеристик, що визначають здатність людини успішно застосовувати знання, вміння, і навички для вирішення професійних завдань. Вирішальне значення у структурі професійної компетентності має формування комунікативної компетентності, яке розглядається як володіння складними комунікативними навичками і вміннями, знання культурних норм, звичаїв, традицій, етикету в спілкуванні, їх дотримання, а також орієнтування в комунікативних засобах, властивих соціальному, національному менталітету і виражаються в рамках певної професійної області [3].

Вперше термін «комунікативна компетенція» (the concept of communicative competence) вжив Д. Хаймс, який позначив її як сукупність якостей особистості, що дозволяють використовувати мовні конструкції відповідно до ситуативної «доречності». У структурі комунікативної компетенції він виділяв кілька аспектів: граматичний,

соціолінгвістичний, дискурсивний і стратегічний. Його теорія мала значний вплив на розвиток змісту поняття «іншомовна комунікативна компетенція».

На думку В.Д. Шадрикова без урахування соціально-професійних і психологічних аспектів розвитку іншомовних здібностей фахівця як важливого елемента його професійної компетенції в цілому неефективно. Засвоєні, але не інтегровані, професійно-дисциплінарні та іншомовні знання, вміння і навички, до того ж не володіють рисами «оперативності», і в ставленні один до одного стають психологічними бар'єрами, що перешкоджають їх швидкому застосуванню в реальній професійній діяльності.

Таким чином, сформовані іншомовні здібності фахівця, які не були погоджені в навчанні з конкретними вимогами і реальними умовами професійної діяльності, по суті, є різновидом загальних, а не спеціальних компетенцій. Будь-яка лінгво-дидактична модель може бути функціонально ефективною, якщо при її обґрунтуванні будуть враховані особливості предметно-інформаційного середовища виробництва, специфічність технологічного процесу [7].

Висновки. Практична результативність залежить від багатьох факторів, які лежать в площині професійно-мотиваційної та емоційно-вольової сфер, що характеризуються найбільш складною конструкцією внутрішніх механізмів взаємодії їх змістовних компонентів. Багато вчених і дослідників роблять спроби систематизувати і згрупувати на основі якої-небудь ознаки сукупність професійних іншомовних компетенцій.

Список використаних джерел

1. Звягінцева Є.П. Полікультурний компонент і його складові в процесі професійної підготовки // Вісник Челябінської академії культури і мистецтв. 2013. №3 (35). Челябінськ: ЧГАКІ. С.189-193.
2. Кузьміна Н.В. Професіоналізм особистості викладача і майстра виробничого навчання. - М.: Просвещение, 2007. С. 114-115.
3. Маркова А.К. Психологія професіоналізму. - М.: Знание, 1996. С. 24-25.
4. Мітіна Л.М. Психологія праці та професійного розвитку вчителя. - М.: Академія, 2004. С. 227-229.
5. Хуторський А.В. Ключові компетенції. Технологія конструювання. // Народна освіта. 2003. №5. С.55-61. 104
6. Шадриков В. Д. Про деякі теоретичних питаннях розробки дидактики для нашої нової школи / В. Д. Шадриков // Вища освіта сьогодні. 2010. № 12. С. 8-11.
7. Андрєєва Г.М. Принципи діяльності та дослідження спілкування. / В кн.: Спілкування і діяльність. [Російською. і чешок. яз.]. Прага: Вид-во Карлова університету, 1981. С.13-26.